

Zondag 2024
vierde van de veertig dagen: Laetare!

Lezing uit de profetie: Jeremia 29,1-14

*Lied: 'Jeruzalem, mijn vaderstad': **lied 737**,
1+2+5+9+10+21; 1 en 9 cantonij, overige verzen allen*

Evangelielezing: Johannes 6,1-15

*Lied: 'Zeven was voldoende': **lied 383***

Overweging

Alles staat compleet vast.
Stilstaand verkeer op de A27. Je kunt niet voor of achteruit. Het enige wat erop zit is geduld oefenen. Wachten. Op de radio hoor je dat kilometers verderop een vrachtwagen tegen de vangrail is gestrand. Alle banen zijn afgesloten.
Het is een moment waarop je zou willen dat je ergens anders was.

Verwikkeld in een echtscheiding. Een goede vriend zit er middenin. Er komt enorm veel op hem af. Het huis moet verkocht. Twee appartementen gezocht en aangekocht. Makelaars. Notaris. Opruimen, spullen verdelen, dozen inpakken. De kinderen zijn allebei volwassen, maar vragen ook begeleiding. Intussen is er verdriet: niets meer is zoals het was. Alles van vroeger is voorbij.
Hoe moet hij dit allemaal bolwerken? Het is een situatie waarin hij niet wil zijn.

Ik denk dat ieder van ons er wel één kan noemen: een situatie waarin je ergens was waar je niet wilde zijn. Misschien zit je er op het moment wel middenin. Probeer je je hoofd boven water te houden. Maar vliegt het je soms aan. Onzekerheid over gezondheid van jezelf. Van iemand van wie je houdt.
Alleen-zijn dat je zwaar valt.
Spanning in de relatie met je partner.
Rouw. Verdriet. Angst.

Een situatie waar je niet zijn wilt – die is als ballingschap.

Het is de situatie van een groep Judeeërs vanaf het jaar 597 voor onze jaartelling. Tien jaar later wordt nog een tweede groep weggevoerd. Ballingschap – leven in een getto. Niets meer hebben wat voor jou van waarde is. Je land is verwoest. In het nieuwe land ben je niemand, heb je geen rechtspositie, tel je niet mee. Ben je alles kwijt. Je werk. Je status. Je inkomen. Je huis. Je veiligheid.

In ballingschap – het is zijn waar je niet zijn wilt. Een situatie van stilstand. Een situatie van vastzitten. Komt er ooit verandering? Of is dit hoe het zal blijven?
In deze treurige situatie is psalm 137 ontstaan. Een diep droevige klaagzang. Rudi speelde er voor deze viering een prelude op.

'Aan de rivieren van Babel,
daar zaten wij treurend
en dachten aan Sion.
In de wilgen op de oever
hingen wij onze lieren.
Daar durfden onze bewakers
te vragen om een lied,
daar vroegen onze beulen:
'Zing voor ons
een vrolijk lied uit Sion.'
Hoe kunnen wij zingen
een lied van de Ene
op vreemde grond?'

Jeremia is achtergebleven in Jeruzalem. Samen met het gewone volk. Ze zijn niet weggevoerd, ze doen er niet zo toe. Het zijn de leidinggevendenden en andere belangrijke mensen die gedeporteerd zijn.
Jeremia schrijft een brief aan de ballingen. "Bouw huizen en ga daarin wonen, leg tuinen aan en eet van de opbrengt, ga huwelijken aan en verwek zonen en dochters, zoek vrouwen voor je zonen en huw je dochters uit, zodat zij zonen en dochters baren," schrijft hij. Blijf niet zitten treuren. Neem de situatie zoals die is. Pas er een mouw aan.

En, alsof het een troost is, schrijft hij ook nog namens God: "Als er in Babel zeventig jaar voorbij zijn, zal ik naar jullie omzien..."

Wat zullen ze daarvan geschrokken zijn. Zeventig jaar?! Maar dan is niemand van ons meer in leven! Dat duurt een eeuwigheid!

Daar komt nog bij dat dat getal natuurlijk een symbool is. Zeven, het aantal dagen van de week – maal tien, het

getal van de volheid. Zoveel weken als er passen in een volle tijd... Dat kan 70 jaar zijn. Maar dat kan ook 1000 jaar zijn...

Dan is het een stuk prettiger te luisteren naar die anderen. Naar profeten die zeggen: hou nog éven vol, het duurt niet lang meer...

Jeremia noemt hen dromers. Luister niet naar hen, schrijft hij. Ze verkondigen leugens. Laat je niet verleiden in de slachtofferrol te gaan zitten terwijl je enkel droomt dat de situatie snel zal verbeteren. Maak het beste van wat er nu is.

Die wereld waar je middenin zit, dát is jouw wereld. Die kun je niet zomaar veranderen. Je kunt er niet aan ontsnappen. Ook al wil je dat misschien het liefst. Ook al wil je niet zijn waar je nu bent. Leef in vrede en liefde. Wees op die manier aanwezig in de omringende werkelijkheid waar je niet wilt zijn, maar waar je wel bent.

Wat Jeremia schrijft – het gaat allemaal over verduren. Over het uithouden met dat waar je niet wilt zijn. Het uithouden met ballingschap. Hij schrijft zijn brief aan ieder die op wat voor manier ook is waar die niet zijn wil.

Maar dit is niet hoe wij willen leven! Dit is niet waar onze maatschappij op is ingesteld. We willen dat elke dag een goede dag is. We willen ons goed voelen. We denken dat er iets mis is als we niet voortdurend genieten. ‘Geniet ervan’, wensen we elkaar toe. Er is ook veel te genieten. En als er even wat minder te genieten is, maken we plannen. Plannen voor een volgende vakantie. Of wat dan ook. Om te ontsnappen aan het nu.

We hebben het vooruitgangsgeloof omarmd: doe je best en alles komt in orde.

We jagen steeds het maximaal haalbare na: een groter huis. Een mooiere auto. Nog verder vliegen voor je vakantie.

Maar zijn we dan nog opgewassen tegen ballingschap? Kunnen we zijn op de plek waar we niet willen zijn? Hoe kunnen we sterk genoeg zijn om te verduren? Het kan, als we dat maximaal haalbare wat proberen los te laten. Misschien moeten we eens zoeken naar het minimaal noodzakelijke. En daar dan een beetje luxe op om het prettig te houden.

Het minimaal noodzakelijke: dat is precies waar het in het evangelie van Johannes over gaat. Drie

ingrediënten noemt Johannes. Het eerste: delen wat je hebt – al zijn het maar vijf broden en twee vissen. Het tweede: verzet tegen defaitisme. De gedachte dat die vijf broden en twee vissen toch niets voorstellen bij zoveel hongerige monden. En het derde: vertrouwen. Bouw op elkaar en durf kwetsbaar te zijn. Geef uit handen wat niet binnen je macht ligt.

Streven naar het minimaal noodzakelijke: het breekt de muur open van almaar meer en almaar beter. De muur van het geloof ‘doe je best en alles komt in orde’, alsof je je eigen leven in bezit hebt.

De afgelopen week was ik bij Harry van der Klok. Een ontmoeting die ik niet snel zal vergeten.

Harry wist dat hij niet lang meer zou leven. En hij was daar heel rustig onder. ‘Ik kan liggen klagen en boos zijn, maar daarmee verandert de situatie niet,’ zei hij. Het is verdrietig, ik had het graag anders gewild. Maar het is zoals het is. Hier doe ik het mee.

Hij gaf me daarmee een heel bijzonder cadeau. De kloof tussen leven en dood maakte hij kleiner. Angst voor de dood nam hij weg, omdat hij die zelf niet had. Alsof de dood niet meer iets engs was dat zo ver mogelijk op afstand gehouden moest worden.

Doordat hij wist te verduren wat hem overkwam.

Doordat hij kon zijn waar hij niet wilde zijn.

Het draait allemaal om verduren, schrijft Jeremia. Om het uithouden met de plek waar je niet wilt zijn. Het uithouden met ballingschap. Met het donker van het nu.

Waar je dat kunt, bloeit tere lentebloesem.

Muziek

Lied: ‘Die mij droeg op adelaarsvleugels’

(t. Huub Oosterhuis/Dt 32,11, m. Marinus Pool)